

NEVELÉS:

Dr. Major Györgyné:

A tanulói kudarcok számának csökkentése a NEI-ben

Bevezetés

"Külföldiek oktatása, nyelvi előkészítése, hosszabb-rövidebb ideig tartó beilleszkedése a befogadó ország társadalmi körülményei közé, emberre, nyelvre és országra jellemző egyedi vonásokkal, mindenütt a világon sajátos pedagógiai, pszichológiai és szociológiai kérdés." /1/.

Ilyen összetett feladat a Magyarországra, a Nemzetközi Előkészítő Intézetbe kerülő külföldi ösztöndíjasok előkészítése felsőfokú tanulmányokra. Ezeket a hallgatókat a gyakorlatban 10 hónap alatt kell felkészíteni az egyetemi és főiskolai szakelőadások megértésére, jegyzetelésre és a magyar nyelvű önálló tanulásra. Ez az előkészítés diákjaink jórésznél sikeres, de évente mintegy 1/3 részük az alapvető szaknyelvi ismeretek elsajátításának hiánya miatt már az első magyarországi vizsgáján kudarcot vall. Ha ezek a tanulók később el is végzik az egyetemet vagy főiskolát, általában sok "bukás", vizsgaismétlés kíséri tanulmányaikat. Ez a kudarcélmény-sorozat sok esetben elkerülhető lenne, ha oktatásunk során figyelembe vennénk Skinner figyelmeztetését: "Az eredményekhez vezető utat kell megmutatni azoknak, akik az eredményekhez maguktól nem jutnak el, nem pedig az eredmények megerősítését azoknak, akik maguktól is célhoz érnek. Az alkotó gondol-

A rovatban közölt három írást a nevelési pályázatra beküldött munkák közül válogattuk.

ködést nehéz tanítani, hiszen ha a felvillanó szikra tanítható lenne, akkor nem volna eredeti. De lehet növelni annak a valószínűségét, hogy önálló gondolatok támadjanak. Feladat a gondolkodási folyamat résztvevőjeinek vagy műveleteinek jobb megismerése, ezek megfelelő irányítása, a magatartást alakító feltételek megfelelő változtatása." /2/.

Az alkotó gondolkodás szempontjából Skinner szükségesnek tartja a kedvező feltételek megteremtését és folyamatos biztosítását. Ilyenek: a gondolkodás tárgyát alkotó előzetes ismeretek megléte, az erős motiváltság /figyelem, érdeklődés, odaadás/, az elemi gondolkodási aktusokban való jártasság, jól működő belső önszabályozás.

Ezen feltételek kialakítása a tanár feladata a tanítási-oktatási folyamatban, hogy ezzel segítse diákjait abban, hogy meg tudják előzni a konfliktusokat ahelyett, hogy később küszködjenek azokkal. Így, a tervszerű tanítási-tanulási folyamattal elérhető, hogy a tanuló a tanítás befejezésekor "már maga veszi át tanulása irányítását, motívumai alapján" /3/.

A hatékony tanulás feltételeinek megteremtéséhez a tanárnak ismernie kell azokat a lélektani tényezőket, amelyek a tanulást ösztönzik, és azokat is, amelyek gátlóan hatnak a tanulás folyamatára /4/.

Ebben a dolgozatban a NEI diákjainak tanulmányi kudarcával, ezek okaival és a bukások elkerülését célzó tanári segítséggel foglalkozunk.

A KUDARCOK OKAI

Rendszerint a genetikai és a környezeti faktorok együttes hatása áll a tanulmányi kudarcok mögött. Ez a megállapítás abból indul ki, hogy a megfelelő öröklöttségű idegrendszeri alkat meg tud küzdeni a környezeti nehézségekkel. Másfelől szerencsés vagy megfelelő környezeti /társadalmi és iskolai/ hatások között a gyengébb képességek és hiányos előképzettség esetén is jó eredményeket, jelentős fejlődést érhetünk el.

Környezeti hatás

Diákjaink az öt világrész különböző országaiból jönnek hazánkba, általában 18. életévük betöltése után, többnyire a fejlődő országokból. Míg Európában, Észak-Amerikában, Ausztráliában és Japánban több generáció óta van tankötelezettség, és gyakorlatilag minden gyermek tanul és elvégzi a kötelező alapiskolát, addig Afrikában, Ázsiában és Latin-Amerikában a gyerekeknek több mint fele nem, vagy alig jár iskolába /pl. Indiában 56%, Iránban 69%, Afganisztánban 80%/. Latin-Amerikában valamivel jobb a helyzet, a 60-as évektől érvényes a tankötelezettség, így gyakorlatilag legalább írni-olvasni tud a fiatalok.

A fejlődő országokban gyors ütemben folyik a közép- és felsőfokú oktatás szervezése /gyorsabban, mint az alapfokú/, de oktatási rendszereik kevés tapasztalattal és tradícióval rendelkeznek. Legtöbbjük súlyos minőségi és társadalmi problémákkal küzd. Így a hozzánk érkező diákok különböző szintű iskolarendszerek tanulási-tanítási formáit hozzák magukkal. Az egy csoportba kerülő tanulóknál ezek

eltérnek egymástól is, és az Intézetünkben kialakult oktatási-tanulási folyamat formáitól is.

Mint tudjuk, az intelligencia fejlődése befejeződik a 16. életév elérése körül /5/, de vannak még bizonyos további lehetőségek az érett kor kezdeti szakaszában, ha az ember magasabb szintű tanulmányokkal foglalkozik. Hazánkba 18 éves koruk után érkeznek hallgatóink. Ekkorra már kialakul bennük a meghatározott csoporthoz tartozás érzése, és kialakul a másokkal való kapcsolatok hálózata. Ugyancsak kialakul a belső értékrendszer /amely saját környezetére, családja szokásrendjére épült/, amely irányítja és állandósítja viselkedését. "Egyszóval individuális személlyé válik. Megtanulja, hogyan kell erőt kifejteni a célok eléréséért saját társadalmi környezetében. Jártasságot szerez a siker fogadásában és a sikertelenség elviselésében. Megtanulja, hogyan alakítsa törekvéseit, reményeit, félelmeit az életben szerzett tapasztalatai alapján. Az események normális menete során motivációs és emocionális szempontból stabilná válik." /6/. Közben bizonyos változások elviselésére is felkészül, és ezt a készséget a megfelelő esetekben hasznosíthatja.

A nagyon nagymértékű változás azonban súlyos zavarokat okozhat az egyén viselkedésében. A hozzánk érkező diákok elszakadnak stabil környezetüktől, amelyben értékrendjük kialakult és belsővé vált. A számukra ismeretlen környezetben /amelyről előre gyakorlatilag semmit nem tudnak/ úgy érzékelik, hogy féltve őrzött szokásaik, nyelvük, szakmai jártasságuk érvénytelen. Egy részük képtelen ellenőrizni a viselkedésével kiváltott hatást, vagy kiszámítani a környezetük és tanáraik reakcióját saját magatartására, iskolai munkájára. Elbizonytalanodnak, és a legegyszerűbb feladatot is

félelemmel végzik. Ezeknek a diákoknak az első /a nyelvi/ vizsgája általában nem sikerül vagy csak igen alacsony szinten fogadható el. A gyors egymásutánban /két-két hét eltolással/ belépő szaktárgyak tanárainak különbözősége újabb zavar forrása. Akik túl érzékenyek a változásokra, még megfelelő képességek birtokában sem tudnak megbirkózni a tanulmányi feladatokkal, egyesek a mélységes reménytelenség állapotába jutnak. Az imént felsoroltak visszahatnak a tanulmányi munkára. Egyre több időt töltenek "tanulással", hogy ezzel kompenzálják a hiányokat, bizonytalanságokat. Gyakran mondogatják, hogy "tanultam", "3 órát tanultam", "éjjel 2-ig tanultam" - olyan feladatok esetében is, amelyeket kiegyensúlyozott egyén 20-30 perces normális koncentrációjú munkával meg tud oldani. Nem értik a tanulással eltöltött idő hossza és az eredményesség közötti fordított kapcsolatot.

Tehát már az első nyelvi vizsga után külön kellene foglalkozni a gyenge eredményt felmutatókkal, segíteni őket problémáik megkeresésével, oktatási rendszerünkhöz való alkalmazkodás gyorsításával.

Otthoni háttér:

Diákjaink egy része tanulmányi hátránnyal érkezik hozzánk. Ha ezt nem vesszük figyelembe, olyan követelményeket állítunk eléjük, amelyeknek nem képesek megfelelni. Ennek következménye egyhelyben topogás, majd elmaradás lesz, a hiány így halmozódik. Önbecsülésük,

önbizalmuk csökken és ez további kudarcokhoz vezet. Az újonnan érkező diákjainknál ezért a társadalmi és a családi háttér mellett az iskolai-tanulmányi háttérrel is fel kell mérnünk, azaz a korábbi iskolájának módszereit, szellemét, valamint az ott megszerzett szakismereti anyag terjedelmét és mélységét.

A hallgató tanuláshoz való viszonya

Az oktatási-nevelési folyamatban a környezeti hatások és nevelés mellett meghatározó szerepe van a tanuló beállítottságának is, annak, hogy hogyan, mennyire aktívan vesz részt a tanulási folyamatban. Ezt a hozzáállást befolyásolja a környezet mellett az öröklöttség is, amely magában rejti az egyén lehetőségeit képességei kibontakoztatásában, "ezek következtében az ember meghatározott teljesítmények véghezvitelére képes, amennyiben őt abban személyiségének más tulajdonságai nem akadályozzák meg" /7/. Nagyon fontosak az adottságok, de a fejlődésnek mégsem elsődleges mozgatórugói. Sok tanulóval találkoztunk már, akik jó képességeik ellenére sem értek el megfelelő eredményt a tanulásban, mert hiányzott belőlük a tanuláshoz való készség, a kitartás és a szorgalom.

Ezek a hiányok nem tévesztendőek össze a tanórákon megfigyelhető olyan személyiségjegyekkel, amelyek gyakran az iskolai kudarc előjelei. Pl. ha a tanuló

- rosszul koncentrálnak, figyelme elkalandozik,
- lassan, túl sok ismétléssel jegyzi meg az olvasott szöveget, emlékezete megbízhatatlan,

- beszédkézsége elmarad csoporttársaiétól,
  - képzelőereje beszűkült, vagy éppen kritikátlanul csapongó,
  - akaratgyenge, nyugtalan, passzív vagy agresszív alaphangulatú,
  - munkakedve ingadozó, gyakran fáradt, munkaritmusa a feladathoz nem alkalmazkodik,
  - elzárkózik, vagy éppen vezetésre tör társai között,
- mindez alkalmazkodási zavarra utal az iskola követelményeivel szemben. Ekkor a diákkal közvetlen intellektuális kapcsolatot kell teremtenünk, hogy fel tudjuk tárni személyiségképét a lehető legteljesebb mértékben. Ezáltal megtaláljuk pszichikus tartalékait, megismerjük céljait és vágyait. Ez lehetővé teszi a közvetlen pedagógiai segítség nyújtását a napi feladatok megoldásához, a feladatok belső összefüggésének megértéséhez és - ezáltal az alkalmazkodóképesség növeléséhez.

Az oktatás tárgyi feltételei

Rejtett pszichológiai veszélyforrások, amelyek a tanulási készség csökkenéséhez vezethetnek, a következők:

- levegőtlen tanterem, gyenge világítás, hibás testtartást okozó padok, rossz minőségű táblák és kréták, nyomasztó és homályos folyosók, stb. Mindezekről a tanterekben és a folyosókon való tartózkodás kellemetlen és azzá teszi a hozzájuk asszociált tananyagot is,
- a nehéz tantárgyak utolsó órára kerülése. Az ötödik órára általában csúcspontját éri el a kifáradás, mélypontját a figyelem és koncentráció, amelyen nem nagyon tud úrrá lenni a legerősebb tanulási szándék sem,
- az egymáshoz közeli tantárgyak órarendi közelsége, különösen ezek egymást követő volta, gátlóan hat az előző órán tanult ismeret bevézésére. Igen nagy a retroaktív gátlás valószínűsége pl. matematika-

matematika-fizika-fizika-magyar-magyar órarend esetén. A fizika órán tanultak kioltják a matematika órán hallottakat. A szükséges aktív pihenés érdekében célszerűbb átrendezni az órákat pl. így: matematika-matematika-magyar-magyar-fizika-fizika,

- a kollégium, a tantermek és az étterem egy épületben való elhelyezkedése akadályozza a hallgatókat az utazás vagy gyaloglás közben szereshető friss élmények kikapcsolódást jelentő hatásának érvényesülésétől,
- a 15 perces szünet helytelen kihasználása. A friss levegőn történő mozgás helyett a diákok a szűk, sötét folyosókon dohányoznak. A szünetek egy részét a tanárok veszik el néha, így a kikapcsolódási lehetőség csökken,
- a testneveléshez adott jó lehetőségek csekélymértékű kihasználása,
- az alvásidő kis terjedelme és csekély mélysége, Az Intézet adottságai mellett az eltérő életritmusú szobatársak az alvásban sokszor zavarják egymást.

Ezen feltételek javítása is elősegítené a hatékonyabb oktatást.

TEENDŐK A KUDARCOK ELKERÜLÉSE ÉRDEKÉBEN

A hozott háttér és a jelen szociális helyzet felmérése

Fel kell tárni azokat a sajátos okokat, amelyek kudarcélmény elszenvedéséhez vezethetnek vagy már vezettek. Erre a munkára a szaktanárnak 6-10 hét áll rendelkezésére. Ha tudja, mely csoportokban fogja szaktárgyát tanítani, óralátogatások, a magyar-szakos tanárral folytatott konzultációk, kirándulások és egyéni beszélgetések alkalmával

előre felmérheti a csoportot. Így már oktató munkájának megkezdése előtt intellektuális és emocionális kapcsolatba kerül tanítványai-
val. Megismerheti a társadalmi, családi és iskolai háttér rögzült,
és ezért állandóan ható, egyébként csak hosszú idő alatt feltárha-
tó tényezőinek egy részét. Képet kap a diákok érdeklődéséről, vá-
gyairól és céljairól. Megfigyelhető a tanuló helye a csoportban:
elismert, kirekesztett /nem kedvelt/ vagy izolált /semleges/ szo-
ciometriai pozícióban van-e. Zavarja-e a jelen állapot, változtat-
ni szeretne-e rajta, vagy elfogadja és elégedett vele. Ezek fon-
tos jellemzők, mert a tanulói aktivitás, tanulói magatartás és i-
gényszint, valamint az objektív teljesítmények kölcsönhatásban
vannak a csoportbeli szociálpszichológiai helyzettel. Ha zavaró
körülményeket észlelünk, ki kell azokat iktatni, és segíteni kell
a jó beilleszkedést. Azok a képességek és tulajdonságok, amelyek
az otthoni kulturális környezetben sikerhez, jó kapcsolathoz vezet-
tek, itt és most zavarokat okozhatnak és kudarcokhoz vezethetnek.

Az így alkotott kép alapján a pedagógus megfelelően felkészülhet
hallgatói személyiségének mélyebb megismerésére, és a csoportba,
valamint a csoport egyéneire szabott oktató-nevelő munkájára.
Ezáltal elérhető a kudarcot vallók számának nagymértékű csökkené-
se.

A tanuláshoz való viszony javítása

A hozzánk érkező hallgatók már felnőttek. A pszichés fej-
lődés első szakasza ekkorra lezárult. Megtanulták már ;
- az információkkal és a szimbólumokkal való bánást,

- az önkifejezés különböző módjait,
- a másokkal való együttélés szabályait,

valamint kialakították:

- a gondolkodás képességét,
- a saját tanulási képességet,
- az önbecsülés érzetét.

A pszichikus fejlődés ezen fokán jellemző, hogy az **egyén** világos képet tud alkotni személyes identitásáról és egyéniségéről, tudja, hogy milyen a viszonya a külső világhoz, és mit várhat tőle. Tudja, hogy milyen kötelességei vannak a környezetével szemben, és hogy melyek a jogai, stb.

Előfordul, hogy a környezet nagymértékű változása súlyos zavarokat okoz a hallgatóban, pszichikus fejlődése megakad, és az egyén bizonytalanná válik /8/. A személyiség mélyebb megismerése hozzásegít a változásból eredő, a tanulást akadályozó zavar erősségének megállapításához. Meghatározható, hogy milyen gát alakult ki a tanulási folyamatban. Pl. a vélt vagy valós ismerethiány tudatosulása megváltoztatta a tanuláshoz való viszonyt; az életmódváltás csökkentette a figyelem koncentrációját és ezáltal a munkafegyelmet.

Ezen okok megállapítása után a pedagógus feladata a tanuló tanuláshoz való viszonyának megjavítása, figyelembe véve az egyén sajátosságait. Segíteni kell a tanulót útbaigazítással, ismeretek bővítésével, alapkészségek kialakításával és ellenőrzéssel, hogy ismét sikerélményhez jusson, önbizalma növekedjen. El kell juttatni a csoport színvonalára, hogy az összetartozás és védettség érzése kialakuljon benne, ílymódon aktív és alkotó személyisége

tovább tudjon fejlődni. Csak a "negatív nyomásoktól" megszabadult tanuló képes a tananyag megértésére és elfogadására, ezáltal az számára jelentőssé válik, és belső élményt szerez a tanulás eredményességére.

NÉHÁNY MÓDSZER A MOTIVÁCIÓ FOKOZÁSÁRA

1./ Alkalmazkodás a tanulók nyelvtudásához

A tantervi, tantárgyi anyagot úgy kell rendezni és tárgyalni, hogy az a tanulók nyelvi színvonalának megfelelően. Intézetünkben a szaktárgyak oktatása 6-10 heti magyar nyelvi tanulás után kezdődik. Induláskor az addig megtanult nyelvtani anyagra és szókincsre kell építeni. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a szakórákon szóban és írásban csak olyan szövegekkel kerülhetnek szembe a diákok, amelyeket a nyelvoktatás már megalapozott, vagyis amit már megértenek. Csakis így tudnak önállóan számot adni írásban vagy szóban szaktárgyi tudásukról. Aktív közlés nem várható megértés nélkül!

a/

Ez a cél megköveteli a magyar nyelvi oktatáshoz koordinált szakkönyv készítését. Megfelelő a szaktárgy tankönyve, ha teljes mértékben alkalmazkodik a magyar nyelvi órákon tanult szókincshez és nyelvtani anyaghoz. Csak ismert szókapcsolatokat és mondatszerkezeteket tartalmaz a tankönyv az elején és a további részeiben is együtt halad a nyelvi ismeretek bővülésével. Ez a felépítés és tárgyalásmód nem akadályozza a szaknyelv elsajátítását, mert a szaknyelvi struktúrák a köznyelvi struktúrákon alapulnak, és a kétféle oktatás közötti koordináció révén

elérhető, hogy mind a köznyelvi, mind a szaknyelvi oktatás azonos szókincsre és szókapcsolatokra tanítson. A szaknyelvi alapformulák eleinte a köznyelvi ismeretek alkalmazásaként jelentkeznek, hiszen az ott tanult mondat szerkezetek vésődnek be, erősödnek meg gyakorlás révén. Haladva a szaktárgyi ismeretekkel, egyre több szakszó és szókapcsolat megismerése válik szükségessé, a rövid, egyszerű mondatok fokozatosan bővülnek mindaddig, amíg elérik a magyarok számára készült szakkönyvek nyelvi szintjét.

b/

Az elmélyítés érdekében a szakkönyvben a tananyag után gondosan tervezett nyelvtani anyagnak kellene következni. "Ez a korábban tanultak rendszeres továbbfejlesztését, illetve az esetleges hiányok pótlását, részben a szaknyelvben előforduló sajátos nyelvtani alakulatok elsajátítását, részben pedig a külföldiek jellegzetes nyelvhasználati hibáival kapcsolatos jelenségek napirenden való tartását szolgálja"/9/.

Sajnos, a szakkönyveinkhez még nem készült ilyen komplex nyelvtani anyag, de egy-egy anyagrész összefoglalásakor már voltak ilyen próbálkozások néhány csoportban. Az eredmény: az ilyen ismétlő, rendszerező órákon a hallgatók sokkal aktívabban dolgoztak, mint a hagyományos órákon, tehát az ilyen segédanyaggal elkészített szaktárgyi anyagrész növelte a diákok érdeklődését, segítette a számukra eléggé nehéz önálló tanulást.

c/

Az így elkészült tankönyv szükséges kiegészítője a szakszótár. A szövegbeli előfordulásakor a lap szélén is kiemelt új szavak, amelyek a könyv végén alfabetikus sorrendben is szerepelnek, segítik a hallgatót a szótározásban. A margón csak azoknak a szavaknak kell megjelenni, amelyeket addig a magyar nyelvi órákon nem használtak, vagy amelyeknek külön szaktárgyi jelentése is van a köznyelvi jelentés mellett. A szótározási időt és a szótározási hibák számát csökkenti, ha ezen szakszótár a diák nyelvén is elkészül.

Nem elegendő a szótárokat elkészíteni, külön meg kell tanítani a használatukat. Az előre megtervezett tanítási anyaghoz házi-feladatként az új szótározását előre fel kell adni. Így az új anyagrészt feldolgozása ismert, de még kellőképpen be nem gyakorolt szavakkal, nyelvtani szerkezetekkel történik. Nem alakul ki a kudarcélményt okozó gát, amelyet az ismeretlen szavakra épülő új tananyag okozhat. Ez a tanítás sok pedagógusi munkát igényel: előretervezést anyagrészen és időben, valamint állandó ellenőrzést és segítséget.

d/

A szakszavak elsajátítását megkönnyíti az időben és helyesen használt szemléltető anyag és kísérlet. /Térképek, bemutató képek, grafikonok, mágneses táblák, diaképek, diafilmek, hurokfilmek, oktató filmek, írásvetítőn bemutatott ábrák, TV-monitor és a szaktárgyi kísérleti eszközök alkalmazása./ Mindezek csak akkor segítik a tanu-

lás-tanítás folyamatát, ha

- helyénvalóak, tartalmasak és érdekesek,
- az egész csoport számára jól láthatók /méret és elhelyezés!/,
- könnyen kezelhetők / a nehézkes működtetés elvonja a lényegről a figyelmet/,
- a kísérleti asztalon csak a bemutatandó tárgyak vannak, a figyelmet elterelő, más tárgyak zavaró, félreértést okozó hatásúak,
- kellő magyarázattal előkészítettük a látványt.

Az eredményességet fokozza, ha a kísérleti eszközökből több darab is van, így a tanulók is használhatják, működtethetik őket, így jobban megértik a lényegüket. Ezt szolgálhatja laboratóriumi gyakorlatok bevezetése.

Az eddigi erőfeszítések ellenére Intézetünkben ezek a szemléltetési módok nem mindig biztosíthatók. Szaktárgyanként egyetlen előadó van, ezért a kísérleti asztalon egyidőben ott kell lennie az A,B és esetleg a C lépcsős/ráadásul néha még a délutáni/ oktatáshoz szükséges segédeszköznek . A tantermek kis mérete a vetítés értékét korlátozza.

Az imént felsorolt kísérletek és szemléltetési módok alkalmat adnak olyan szituáció teremtésére, amelyben a diákok saját szavaikkal mondják el az észlelt, látott, hallott jelenségek és tárgyak szaktárgyilag legfontosabb sajátságait. Ez elősegíti nemcsak a szaktárgyi anyag megértését és ellenőrzését, hanem lehetővé

teszi az élőbeszéd gyakorlását, a szakismereti mondanivaló kifejezését a rendelkezésre álló nyelvi eszközök önálló alkalmazásával.

A személyes aktivitás még tovább növelhető, ha az előbb bemutatott megnyilatkozáshoz a társak kiegészítést fűznek, kérdéseket tesznek fel vagy szakmai szempontból értékelik.

e/

A köznyelvi és a szaknyelvi oktatás ilyen koordinációja szükségessé teszi, hogy a szaktanár és a magyar nyelv tanára szorosan együttműködjön. Csak így küszöbölhető ki a köznyelvi és szaknyelvi interferencia negatív hatása. A csoport folyamatos megfigyelése, értékelése, a két tanár rendszeres konzultációja oda vezethet, hogy a tananyag további átrendezését, a módszerek megváltoztatását találják célszerűnek az eredményesség érdekében.

2./ A motiváció többszörözése

A tanulási aktivitást növeli, ha a tanítási anyagot, a tanulmányi feladatokat kétszeresen, esetleg háromszorosan motiváltatá teszi a tanár. Meggyőzően kell bemutatnia a teljes tantárgy vagy egy-egy anyagrész gyakorlati és elméleti jelentőségét, az egyetemi vagy főiskolai tanulmányok során történő felhasználását. Így megfelelő aktuális motiváció érhető el, mert a tanulmányi feladatok a hallgató személyének rövidebb vagy távolabbi jelentős céljaihoz kapcsolódnak. Ez vonzó hatást vált ki bennük, növekszik a tanulási készségük, és ezáltal javul a tanulmányi eredményük.

3./ Az egyéni érdeklődés

Fel kell használni a diákok természetes tudásvágyát és az iskolán kívüli érdeklődését. Pl. Élet és Tudomány, Természet Világa, stb. folyóiratoknak a tananyaghoz kapcsolódó, esetleg későbbi tanulmányaikról szóló cikkeinek ismertetésével, önálló feldolgozásával jelentősen növelhető a tanulás motivációja.

4./ A tudatosított fejlődés

Képessé kell tenni a hallgatókat arra, hogy a tanórán elért, a távoli célhoz vezető úton megtett előrehaladásukat tudatosítsák. A tanulási motivációt erősíti az az élmény, hogy ismereteik megfelelően bővültek, újabb lépést tettek a felsőfokú oktatás és a szakmai képesítés megszerzése felé. Ennek érdekében időnként a tanulók munkáját értékelni kell. Rá kell mutatni mind az eredményekre, mindpedig a meglévő hiányosságokra és ez utóbbiak kiküszöbölésének, pótlásának módjára. Az értékelésnél a dicséret domináljon. A hiányosságoknál meg kell mutatni, hogy mit végeztek hibásan, mely ismeretek hiányoznak. A diákok általában tudják, hogy valamit rosszul csináltak vagy nem, elég jól sajátították-e el, de hogy pontosan mit nem tudnak, és miért nem tudják, ez általában nem tudott számukra. Ezért a feleletek és dolgozatok helyes javításával elérhető, hogy a "reklamálás" helyére a megértés, a javításra való törekvés lép.

5./ A módszerek változatossága

Az egyes tanulók tanulási üteme különböző. A "rossz tanuló" lassúbb a "jó tanulónál". Az általában alkalmazott, a közepes szinttel való egyenletes haladás elmélete alapján történő oktatás a gyengékkel szemben túlzott, az erősekkel szemben alacsony követelményt állít. Nehéz megállapítani azt a szintet, amely a gyengéknek még követhető és az erőseknek sem túl alacsony. A tudás- és intelligenciaszint különbségei miatt a közös tanulást időnként célszerű egyéni tanulással felváltani. Pl. önálló feladatmegoldással, anyagrészek egyéni feldolgozásával / programozott tanulással/. A tanulás-tanítás folyamatában a módszerek változatosságára van szükség, hogy a tanulási aktivitás és motiváció megfelelő szintet érjen el.

6./ A pozitív tulajdonságokra támaszkodás

"Bizalom és az emberben lévő jó tulajdonságokra való támaszkodás"a tanítási folyamatban a pedagógus fő eszköze. Segítséget adni csak a pozitív adottságokra alapozva lehet. Egy ember negatív tulajdonságai / jellembeli és tanulási/ annál gyorsabban küszöbölhetők ki, minél inkább törekszünk a pozitív tulajdonságainak felismerésére és erősítésére /lo/. Csak a gyengések és a fogyatékosok ismeretére nem építhető semmiféle pedagógiai nevelő-munka.

7./ Tanulási módszerek

Időben meg kell tanítani a tanulókat a tanulás, a
gondolkodás és a feladatmegoldás módszereire. Az oktatás
kezdetén azonnal ismertetni kell a gazdaságos és hatékony ta-
nyulás sajátos szabályait. Be kell mutatni a tanuláspszicholó-
gia törvényeit, hogy a hallgatók megtanuljanak eredményesen
tanulni otthon is és az iskolában is /11/.

ÖSSZEFOGLALÓ

A NEI-ben előforduló tanulói kudarcok elemzéséből látható,
hogy ezek számos összetevőre vezethetők vissza. Az új és szo-
katlan társadalmi környezetbe, új és szokatlan oktatási rend-
szerbe kerülő, és új és alig ismert nyelven tanuló diákjaink
nagy terhelésnek vannak kitéve. Ezen terhelés mérséklését rész-
ben tárgyi feltételek javítása, részben az oktató- és nevelő-
munka hatékonyságának fokozása eredményezheti. A csökkent pszic-
hológiai terhelés mellett sokkal több tanuló fog eleget tenni
Intézetünk tanulmányi kötelezettségeinek.

A megfelelő tanterem, világítás és szemléltető eszközök, kollé-
giumi szobák és sporteszközök biztosítása pénzügyi kérdés. Ezen
a területen történő fokozatos javulás szorgalmazása azonban az
oktató pedagógusnak is feladata, mert a rábízott emberek egy ré-

szének eredményes vagy eredménytelen NEI-beli tartózkodás ezen tárgyi feltételektől is függ.

Nem pénzügyi lehetőségeken, hanem a pedagógus hozzáállásán múlik, hogy biztosítsa tanulóinak a regenerálódáshoz szükséges teljes óraközi szünetet, szorgalmazza a meglévő sportolási lehetőségek kihasználását, célszerű rendben tartsa a szemléltető eszközöket a tanári asztalon, és az is, hogy ne legyen szellőzetlen a tanterem a tanítási órán. Az eddig felsorolt tényezők közvetett hatásúak a tanulás eredményessége szempontjából. Közvetlenebb hatású a tanulóknak készített, nyelvtudásukhoz alkalmazkodó, jó szaktárgyi könyv a benne lévő nyelvtani kiegészítésekkel és szakszótárral, a jó együttműködés a többi kollégával a kölcsönösen egymást segítő és erősítő tanulási részfolyamatok összhangjának megszervezésében.

Ugyancsak a pedagóguson múlik a tanulókkal mint egyénekként és mint közösséggel való foglalkozás mélysége, célszerűsége és illymódon az eredményessége is. Fel kell mérni az egyének társadalmi, családi és oktatási háttérét ahhoz, hogy megértsük itteni beilleszkedési és tanulmányi problémáikat. Segítséggel a tanulók közössége úgy formálható, hogy az az egyes tagjait nem

gátolja, hanem segíti képességeinek kibontakozásában és érvényesülésében. A tanulási módszerek eredményességét az egyéni problémák felismerése és megoldása révén fokozhatja a pedagógus.

A tárgyi és a szocio-pszichikai feltételek javításának az a célja, hogy a tanulókra nehezedő, a számukra új és szokatlan helyzetből eredő terhelés csökkentésével elérjük a tanulói képességek lehető legteljesebb kibontakozását, megakadályozzuk a pszichikai gátak kifejlődését. Ily módon elérhető, hogy csak azok a hallgatók legyenek kénytelenek eredmény nélkül távozni Intézetünkől, akiknek valóban nincsenek meg a felsőfokú tanulmányokhoz szükséges képességeik. Mindent meg kell tennünk azokért az emberekért, akik, ha némi segítséggel is, képesek felsőfokú tanulmányokra, hogy ne kényszerüljenek egészen más életpályára.

A felhasznált irodalom jegyzéke

1. Glay Béla: A magyar mint idegen nyelv kutatása és oktatása a Nemzetközi Előkészítő Intézetben
/Magyar nyelv külföldieknek. Az V. magyar lektori konferencia anyaga. Budapest, 1981./
2. Kiss Árpád-Báthori Zsolt-Gyaraki F. Frigyes:
3. A programozott tanítás: eredmények és feladatok
/OPI 1969/
4. Beard: Tanítás és tanulás a felsőoktatásban
5. /Felsőoktatási pedagógiai tanulmányok. 1975. Bp./
6. A.J.Cropley: A permanens művelődés pszichológiai alapjai
8. /1976. Bp./
7. Sz.L.Rubinstein: Az általános pszichológia alapjai
10. /Akadémiai Kiadó, Bp. 1964./
9. Éder Zoltán: A magyar mint idegen nyelv oktatásának elvi és módszertani kérdései a magyar egyetemeken /ELTE BTK/
/Magyar nyelv külföldieknek. Az V. magyar lektori konferencia anyaga. Bp. 1981./
11. Dr.Erőss László-Dr.Hans Löwe: Az iskolai kudarcokról
/Tankönyv-Kiadó 1976./
12. Gázsó Ferenc: Művelődési esélyek és az oktatás rendszere
/Társadalom Tud. Közlemények 1972/1/
13. Mándi Péter: Oktatás és gazdasági növekedés a fejlődő országokban
14. Csapó Benő: Eredményre orientáló iskola /Köznevelés 1980.IX.19./
15. Dr.Nagy Sándor: Új fejlemények az oktatás elméletében /TK 1977./
16. Az oktatás tervezése. Tanulmányok. UNESCO /TK Bp. 1968./
17. Barkóczy Ilona-Putnoki Jenő: Tanulás és motiváció /TK 1980./
18. Walter F.Kugemann: Megtanulok tanulni /Gondolat 1981./
19. G.Donáth Blanka: A tanár- diák kapcsolatról /12121/
20. Zrinzski László /szerk./: Magatartásminták, azonosulás /12 133/
21. Barkóczy Ilona-Putnoki Jenő: Tanulás és motiváció című könyvében hivatkozik Skinner B.F. 1971, Beyond Freedom and Dignity New York: Knopf. című könyvére